

Kartlegging av stamming og løpsk tale hos flerspråklige

Veileder

Kartlegging av stamming og løpsk tale hos flerspråklige

Dette er en pilotversjon av et nytt kartleggings skjema utformet for å bistå logopeder i deres arbeid med flerspråklige barn, unge og voksne som kan ha stamming og/eller løpsk tale.

Skjemaet er strukturert i to hoveddeler:

DEL 1: Sjekkliste for logopeden før gjennomføring av intervjudelen

- Innledende spørsmål
- Språktypologi – norsk og morsmålet

DEL 2: Intervjudelen

- Innledende spørsmål
- Typiske talebrudd
- Stamming
- Løpsk tale
- Affekt og innvirkning på talen
- Holdninger og skambelagte tema
- Stamming, løpsk tale og mulige sosiale følger
- SAMMENDRAG (Kun for logopeden)

Det er viktig å merke seg at det ikke nødvendigvis er behov for å gjennomgå hele skjemaet for hver enkelt sak. Logopeden må selv vurdere, basert på den flerspråklige personens profil, hvilke deler av skjemaet som er relevante og bør tas med i kartleggingsprosessen.

Veiledning for kartleggings skjemaet

Skjemaet fylles ut av logoped i første- eller andrelinjetjenesten. Logopeden har kompetanse på stamming og løpsk tale i tillegg til andre logopediske områder som stemme og språk- og talevansker. Spørsmålene i skjemaet tar opp forhold som kan berøre flere områder. Logopeden fyller ut «Sjekkliste for logopeden før gjennomføring av intervjudelen» som forarbeid. Videre gjennomfører logopeden intervjudelen med den det gjelder eller i samtale med foreldre/foresatte til personen det gjelder. Dette må avgjøres ut fra alder og hva den/de berørte ønsker. Bruk tolk etter behov (se her nedenfor).

- **VIKTIG: ikke alle spørsmålene må nødvendigvis besvares verken i sjekklisten eller intervjudelen.** Ut fra informasjonen som allerede foreligger og hypotesene som er dannet på bakgrunn av denne informasjonen, velger logopeden spørsmål ut fra tema som passer og er relevant. Hva kan være sannsynlig problematikk og trenger å belyses ytterligere?
- **Noen spørsmål kan være sensitive.** Det kan derfor være nødvendig å forklare hvorfor vi likevel stiller dem, hvorfor svarene kan være relevante for vurderingene vi gjør og for det videre forløpet.
- **Vurder rekkefølgen av spørsmålene** ut fra at noen av dem kan være sensitive. Kanskje bør man gjennomføre kartleggingen over flere møter.

Bruk av tolk

Det kan være nødvendig å bruke en tolk i forbindelse med utfylling av skjemaet. I likhet med American Speech-Language-Hearing Association (ASHA, 2018), anbefaler vi å gi en kopi av skjemaet til tolken i forkant av selve kartleggingen/utfyllingen av skjemaet. Dette mener ASHA vil hjelpe med å unngå direkte oversettelse. Det vil også hjelpe tolken med å forberede seg godt. Logoped og tolk kan på forhånd sammen gå gjennom logopediske fagbegreper som kan være vanskelig å tolke. [Bruk av tolk i barnehagen og skolen kan lese mer om på Utdanningsdirektoratet](#) (Udir) sider, de fraråder bruken av ektefeller, slektninger, naboer eller kollegaer som tolk. Udir skriver også at i enkelte situasjoner, bør heller ikke ansatte med flerspråklig bakgrunn brukes som tolk da det kan sette dem i en vanskelig situasjon. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har utarbeidet ressurser om bruk av tolk. Her finner man informasjon om blant annet hva loven sier om bruk av tolk (IMDi, 2022), retningslinjer for god tolkeskikk, og hvordan en bestiller en tolk. En kan finne en oversikt over kvalifiserte tolker i Nasjonalt tolkeregister <https://www.tolkeregisteret.no/>.

Ta høyde for følgende når du skal fylle ut skjemaet ved hjelp av en tolk:

- å identifisere fortrukne språk / dialekt for personen
- å sette av god tid til selve kartleggingen, og å avtale pause med tolken ved behov
- å sette av tid til før – og ettersamtale med tolken
- å henvende seg direkte til personen og ikke til tolken
- å snakke tydelig og å bruke et klart språk (å unngå fagbegreper eller å forklare på forhånd hva disse begrepene betyr)
- å vurdere hvorvidt et samarbeid med tolk kan påvirke utfallet av sluttvurderingen

Her finner du en liste med begreper for stamming og løpsk tale på flere språk.

Skjermtolking

Skjermtolking øker tilgangen på kvalifiserte tolker (IMDi, 2025) men en bør huske at logopediske vurderinger via skjerm bør være av samme kvalitet som vurderinger som ytes fysisk. Vi anbefaler at både tolken og logopeden gjøre seg kjent med [IMDi sine ressurser om skjermtolking](#).

Hva bør du tenke på når du kartlegger ved flerspråklighet og mulig stamming eller løpsk tale?

Hos flerspråklige personer kan man høre ulike typer talebrudd. De kan i noen tilfeller være vanskelige å differensiere. Handler det om flerspråklig utvikling? Kan det være stamming, løpsk tale eller andre forhold? Å tilegne seg et nytt språk kan føre til f.eks. nøling, omformuleringer og repetisjoner, etc. Det vil derfor være nyttig å hente inn opplysninger som kan belyse situasjonen fra ulike vinkler i kartleggingen.

Begrepsbruk

Flerspråklig/flerspråklighet: Begrepet, slik det er brukt i dette kartleggingsverktøyet, dekker også tospråklighet. I den engelske litteraturen er ikke begrepene “bilingual” (tospråklig) og “multilingual” (flerspråklig) alltid tydelig avgrensede kategorier. Eksempelvis er definisjonen på tospråklig hos Kawczyk og Merouwe (2023) evnen til å kommunisere på to eller flere språk.

Mellomspråk: Vi viser til NAFO ([Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring](#)) sin definisjon: “Blir brukt om det språket som blir produsert mens ein person er i ferd med å lære eit nytt språk. Mellomspråk er i stadig utvikling og kan ha innslag av trekk både frå førstespråket og

det nye språket som ein lærer seg, samtidig som det kan utviklast eigne språkformer. I nyare faglitteratur er *mellomspråk* ofte erstatta med innlærarspråk.”

Pronomenbruk: Vi har valgt å bruke ‘han/hun’ med tanke på tolk og ulike språk.

Taleflytvansker og andre begreper knyttet til dette, er endret til følgende avhengig av konteksten: stamming, løpsk tale, tale, talebrudd, typiske talebrudd (se egen oversikt nedenfor) og typiske trekk ved flerspråklighet.

Innen fagfeltet stamming og løpsk tale internasjonalt, går man i økende grad bort fra bruk av begrepet ‘taleflytvansker’. Det ser man blant annet ved navneendringer av spesialiseringprogrammet European clinical specialization in fluency disorders (ECSF), som nå heter European stuttering specialization (ESS) og som inkluderer løpsk tale. Det problematiske ved begrepet, ligger i det motstridende ved at vi ønsker aksept for stamming samtidig som vi snakker om flytskapende arbeid. Begrepet flyt/fluency ble dermed også problematisk og derfor endret. Å omtale stamming og/eller løpsk tale som en ‘vanske’, som i begrepet ‘taleflytvansker’, kan i tillegg oppleves som uheldig for noen ettersom personen selv kanskje ikke ser på stammingen som en vanske. Av den grunn har vi valgt begrepene nevnt ovenfor, som vi vurderer som mer nøytrale.

Stress: En kroppslig reaksjon på trussel, utfordring eller endring. Stress fører til følelser som frykt og angst, og man opplever at man ikke har kontroll. Både ytre og indre (selvpålagte) krav kan komme i ubalanse med egen kapasitet for å håndtere kravene. Hva som fører til en stressreaksjon hos den enkelte er individuelt. Det avhenger av personens sårbarhet og motstandsdyktighet (resiliens) i møte med krav, trusler og endringer (Fink, 2016).

Tospråklig/tospråklighet: Se flerspråklig/flerspråklighet ovenfor.

Traume: Traumer, eller traumatisering, er indre skader av psykologiske påvirkninger. Skaden kan sies å være en konsekvens av stressende hendelser som personen ikke får bearbeidet. Det kan skje når man opplever en truende situasjon over tid (Fasett, u.å.), og er utsatt for en hendelse slik som plutselig tap av en nærpersion, sykdom, krig og vold. Traumatiserende hendelser fører til en ekstrem følelse av hjelpe-/makteløshet (Kleber, 2019).

Nedenstående oversikt er ment å gi et lett tilgjengelig utgangspunkt i bruken av dette kartleggingsverktøyet. Oversikten er ikke uttømmende og tar ikke med vurdering av kvalitet og kvantitet. Dette kan du lese mer om her.

Typiske talebrudd

- fraserepetisjoner («Han har en... han har en... hund»)
- helordsrepetisjoner («jeg skulle fly fly fly fra...»)
- repetisjoner av stavelser og enkeltlyder (“mu-mu-mu-muffin”, “t- t-tur”)
- fraserevisjoner («Hva gjorde du... hvordan kunne du se det?”)
- pauser av ulik lengde («eller...», “så...”)
- fylte pauser («... eh», «...eh... du vet...»)
- interjeksjoner («eh», «em», «så»)
- Revisjoner (“jeg skulle jeg ville dra hjem”)

Stamming

- repetisjoner av ord, stavelser og lyder
- forlengelser av lyder
- blokkeringer
- kroppslige medbevegelser (f.eks. blinking, hode-, arm- eller beinbevegelser)

- spenninger (f.eks. leppene klemmer seg sammen, tunga presser mot ganen, kjeven låser seg)

Løpsk tale

- rask tale/høy talehastighet, dvs. hastigheten kan føre til at det blir vanskelig for lytteren å forstå.
- uregelmessig tale, dvs. at man snakker i rykk og napp eller sprutvis
- setter inn pauser på unaturlige steder ut fra innholdet i det som blir sagt
- unaturlig talerytme
- høy grad av typiske flytbrudd se eksemplene ovenfor
- Lyder og stavelser i ordene forsvinner, især ved lange ord
- Lyder byttes om
- trykk på ord/deler av ord på unaturlige steder

Litteratur

Fasett (u.å.): Traumer og dissosiasjon.

Fink, G. (2016). Stress, definitions, mechanisms, and effects outlined: Lessons from anxiety. In G. Fink (Ed.), *Stress: Concepts, cognition, emotion, and behavior* (pp. 3–11). Elsevier Academic Press.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). (2025, 22. januar). *Veileder for bruk av tolk i tjenesteyting til flyktninger*. IMDi. <https://www.imdi.no/tolk/for-offentlige-virksomheter/veileder-for-bruk-av-tolk-i-tjenesteyting-til-flyktninger2/>

Krawczyk A. og Merouwe, S.S. (2023). Stuttering and bilingualism in children and adults: current research and future developments. I: Sønsterud, H. og Węsierska, K. (red.) (2023). *Dialogue without barriers. A comprehensive approach to dealing with stuttering*. Agere Aude, Chorzów.

Kleber, R. J. (2019). Trauma and public mental health: A focused review. *Frontiers in Psychiatry, 10*, Article 451.

American Speech-Language-Hearing Association. (2018). Collaborating with Interpreters, Transliterators, and Translators. (Practice Portal).

American Speech-Language-Hearing Association (n.d.). Telepractice.